Hora, Josef
Strom v
kvetu

JOSEF HORA

STROM V KVĚTU

STROM V KVĚTU

JOSEF HORA

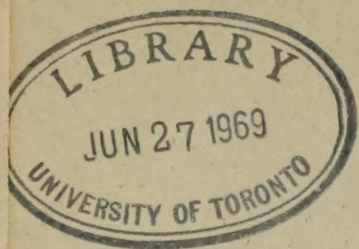
STROM V KVĚTU

VERŠE

1 9 2 0

XI. KNIHA ZLATOKVĚTU

LIBRARY
JUN 27 1969
UNIVERSITY OF TORONTO

ZDENĚ

SMUTEK BÁSNÍKŮV

Hrubou nití tkám, větu za větou,
nepochopitelná mi snění.
Je to možno, že růže rozkvetou
na sukovitém kmeni?

Tvrdá slova mi se rtů padají,
jako kameny do modrých zřídel.
Je to možno, že cestou vzeplají
a neotrou snu křídel?

MĚSTO

Nevím, zda víc tě mám rád,
zda nenávidím tě víc,
mé město, kde všecko je příboj a útok a zvrat,
má lásko, mé vraždící nic.

Po tvrdém dláždění valí se proud
sta lidí, sta vůlí, sta chtíčů,
jež hledají štěstí a přišli je skout
do výhně zlata a bídy. Sta bičů,
jež tvrdě a rvavě se rozezpívaly,
je žene a práská a líbá, až přechází zrak.

Vlny se valí a valí.

Jdu ulicemi a poslouchám šum.
Dne pochod je pevný a od domu dům,
kam pohlédnu, vojáci žití,
uniformované tváře, srdcí rozdílný tvar,
jdou, pohled ulice na sobě cítí
jako já,
bratrský pohled, jenž vyvěrá za skly
krámů a směnáren,
v sto zbloudilých pohledů prasklý,
a rozkládá sen
krví žíhaných očí v sto chutí a vášní a snění.

Jdu ulicemi a ulice mnou, hlasy, myšlenky, dění.

Když odjíždím vlakem, jenž těžce se prodírá dnem,
nesmírné lidské to pole,

oseté rukama práce i lsti v hrubém zbrázdění svém,
točí se rychleji a rychleji
v závratném kole,
tam dole,
přemáhá tíhu
papíru, uhlí a zlata
a v útočném zdvihu
lehčej a lehčeji
rozpíná ulic svých svaly
v zelený tančící jas,
jenž sluneční vlny své valí
v čtyrhrany domů a v nás.

Tu zřím,
jak zahrady kvetou, jak nebe se rozvírá nad městem tím,
jak hluchý třesk ulic, šum promenád
zesládl v hluboké koupeli
světel a barev a listí, jichž zářivý chlad
vtiská mu vlažnými pocely
zákon a řád.

A když se navracím, s písničkou jara, jež prolétá vlak,
ó, město mé, do tvého dusotu, v kmitavých ramen tvých spětí,
až do žil a kostí mi proniká pátravý zrak
tvé výhně, jež po řece letí,
rychlíku napříč a v srdce, jež mrštěno cítí
se na samo bojiště žití.

Sám částice příboje, kroužící s tisíci molekul
pod stropy pasáží, krámů a kanceláří,
jsem spolu také střed jevů, jež syrový vzmach města vzdul,
slyším, jak táhnou mi sluchem, zřím, jak mi pod čelem září,

a předobře vím:
jsem podmět i předmět, jsem křídlo i let
a nemohu jinak, než uctívat svět,
jenž vějířem svým
svál na tento zimničný úsek země
kvas lásky a nenávisti, jež koluje ve mně.

ORIENTÁLNÍ VLAK
1915

To již vichřice vymetla lesy,
shasila barvy a stíny.
Půlnoční tmou letí orientální vlak,
dvě světla napřed, dva rudí běsi,
národa z ocele znak.

Jede a jede napříč Čechami,
vesničky míjí a v šíleném trysku
letí kol lidských hnízd.
Svist železa do uší šlehá mi,
jasný to průvodní list.

Ticho je ve tmě. Nádraží tichá
spí, s rachotem jak jimi proletí.
Znavená země sotva již dýchá
a z jejích hlubin zní přízračný hlas.
Je to stesk, je to prokletí?

SODOMA A GOMORA

Výkladní skříně drze volají.
Výkladní skříně provokují
A ti, kdo skývy chleba nemají,
výkladní skříně pozorují.

Ovoce krásné, radost pohledět,
delikatesy, jemná vína.
A dveře krámů podává si svět,
jenž v kabaretech zapomíná.

A šperky rouhají se. Jak zlý sen
v nich hoří safír, smaragd, rubín.
Pohledy chudých, jež urazil den,
je pohlcují z ulic hlubin.

Je masopust? Den masek? Hle, tu smrt
v špinavých hadrech ženy kráčí.
Slídivý čumák zvedá lidský chrt
a na zisk kupovat je ráčí.

Jde chlípnost, osmělená penězi,
jež dali slabí, chudí, nazí.
Jde, nad věrností lehce vítězí
a nevěstkám své zlato hází.

Jde spravedlnost, krví opilá,
a ironicky žehná davu.
Jde, ukrutná, a přec by spasila.
Jde pohřbít bídu, zisk i slávu.

Představy bláznů nad městem se dmou,
tragický masopust zní všady.
Nad novou Sodomou a Gomorou
trpící oči svítí hlady.

KÁMEN

Kameny bílé, rudé, modravé
na písku spí. Ač tvrdé, líbí se mi.
Den pohasne a mráček uplave,
zůstane kámen, věrný rodné zemi.

Nic, nežli tvar. Nic, nežli tíha snad.
Nic, nežli pevná, trvanlivá hmota.
Nic, nežli schopnost, necítiti chlad
a ničeho si nepřát od života.

A snad se klamu. Snad i v kameni
podivná hnutí k životu se budí.
A snad i on je svět, kde v plameni
se rodí myšlenka jak v lidské hrudi.

ZÁPADNÍ VÍTR
1917

Duj, větře západní, duj!
Duj, pozdrave dálky!
Je všude ticho až k zalknutí.
Je čtvrtý rok války.

Takový krásný den
rozepjal křídla.
Pod nimi spí těžký sen
mých otců sídla.

Žalobně, hluše kvílí zvon
prostorou země.
Stotisíc zabitých. Milion
nenávidějících němě.

Duj, větře západní, duj!
Duj, proude, duj, sílo!
Hřmi, unášej, zlom ticho vichřicí!
Buď zdrávo tvé dílo!

SLOKY

Čas plyne. Ty, mimo pohled mých očí
jdeš fialovou dálavou kdes.
Jiný, než mně, pták v keři ti zpívá,
a v okno jiný voní ti bez.

Že stejné slunce nám oběma svítí
v zvlněné vrchy, hluboký kraj?
Ve vanu větrů v tvář že nám dýchá
oběma tentýž laskavý máj?

Z utkvělé dálky, z plynoucích časů
v polosnu volá ke mně tvůj hlas.
A není možno zrušit tu dálku
a možno není zničit ten čas?

KRISTUS NA ROZCESTÍ

Jdou semo tamo. Každý jde někam.
V každém je nějaké úsilí.
A já tu visím. Já v hloží tu čekám
na ty, kdo ke mně se uchýlí.

Všude a všude jsou trápení velká.
Shrbeni, podryti, jdou kolem mne:
Dělník, obchodník, učitel, selka,
cizí si v bolesti vzájemné.

Přejdou, zajdou, nezastaví se.
Nepochopí člověk člověka.
Dávno už pokrm na jedné míse,
u jednoho stolu jich nečeká.

Radosti, ani ty mi tu nepostojíš,
plachá, sobecká, prchavá?
Od kdy i ty se družnosti bojíš,
sama pro sebe šumící doubrava?

Lásko, alespoň ty, dítě boží,
pozdrž se pode mnou!
Neoděna projdeš mé hloží,
silna přitažlivostí tajemnou.

Zítra, dar tvůj, přemilé pacholátko,
pod planou jabloní
tu u nohou mých snad si pohraje krátko
a mateřídouškou mi zavoní.

LÉTO

Proč ukrýváš svůj zrak před mýma očima
a v dálku zříš?
Ty, jež jsi jako ta, jež lásku v moci má,
rci, o čem sníš?

Když dlaně odsuneš a rozevřeš svůj zrak,
co letí jím?
Snad jakby srdcem tvým jel rozejetý vlak — —
Oh, což já vím — —

A říci nechceš-li, své rudé rty skloň k mým,
číst budu z nich
o hlasu života, jenž vzdechem vášnivým
tvá ňadra zdvih — —

Ó, vždyť je to i hlas mé duše, skloněné
u nohou tvých,
jenž ví, že dopijem se z téhož pramene
osudů svých.

ROZKVETLÁ VĚTEV

Bílá krajka, vzdušné zpěnění, jitřní sen,
stříbrná pára, jíž vydechla země.
Přelud, jenž mizí, nehmotné zdání jen,
rozkvetlá větev, jež naklání se ke mně.

Plachý úsměv, bojácné Smím?, mlha, cit,
melodie hodiny ranní.
Kterak tě, zrosená, do hrubých rukou vzít
a nepomačkat tě v pevné dlani?

DÍTĚ

Jde bezstarostně let zelenou branou,
nevědouc ani, že dorůstá,
dob nepamětlivo, kdy na uvítanou
matka je líbala na ústa,
pyšná, plačící,
šťastná, trpící,
na lůžku v světnici.

Maminko, bojím se, koktalo kdysi —
mamince na sukni visí —
Však co se stalo?
Rozpřáhlo ruce, na útěk se dalo,
šedivý ptáček je zlákal.
Zpíval, jakoby plakal.
Maminko, chci ho mít — — —

A jak utíká,
ptáček uniká.
Nadarmo chvátá.
Je tak hrbolatá
cestička polí.
Nožičky bolí.

A jak naříká,
neví, co se děje,
Maminko, chci ho, proč utíká — — — ?
A maminka se směje.

Vzpomíná na tatínka, jak ji chtěl
a šel a šel, až ji měl — — — —

BÍLÁ, RŮŽOVÁ, RUDÁ

Beránky pásly se ve výši.
Já byla vždy ze všech nejtišší.
Já netušila, já nevěděla.
Lehoučké, zlaté copy jsem měla,
modlitbu na rtech, klidný sen.
Kvetl mi pod oknem keř, bílý byl,
z rána vždy v oči mě políbil.
Keříčku bílý, dobrý den — —
Ale vítr mi našeptával,
bezbrannou stále mě obetkával
hedvábím, tancem, písněmi.
Bylo mi smutno na zemi.

A jednou večer jsem pochopila,
po čem jsem se tak natoužila.
Přišel, pozdravil, měl pyšný hlas.
Blýskalo se na krásný čas.
Keříčku můj, dobrý den — —
Měla jsem podivný sen.
Bílé tvé květy zrůžověly,
na tváři mé se horkem chvěly,
nikdo nepoví, nepoví,
po čem, keříčku růžový — —

Dnes v poledne hlavu mi zvrátila
železná ruka. Krví polila
keř pod oknem. Zlý, krásný světe!
Krví ho polila: Rudě kvete.
Veliký motýl na něm sedí.
Myslím, že už to všichni vědí.

FATA MORGANA

Unaven, čtu knihu o zemi
věčně zelených plání.
Vějíř palmy jak dlaň se tam sklání.
A náhle, co to? V očích plane mi
fata morgana.

Tady všude dny šedé jsou.
Lidé se sotva zasmějí,
i úsměv bolí.
Tam v daleku pod klenbou nebeskou
neznají tuch, není nadějí,
sen se skutečností jedno jsou.

Kniha z mdlých prstů mi vypadla.
Mrákota oči mi zastřela.
Ukrutná, závistná chapadla
hladovou duši mou sevřela,
hodila v prázdno.

Tady všude dny šedé jsou
Nevezmou nic, nic ti nenesou.
Opakování a zvyk.
Skupenství podob tu sečtena,
váhavá, zlomená ozvěna
vrátí ti na jazyk nechuť.

Ale tam v dáli zem možností,
zem nepředvídaných radostí,
tanec lásky a smrti
slaví svůj kvas.

Zde lenivý čas
jak zrno v mlýnku tě drtí.

Den jak den, nic se tu nemění.
Pojď, vysvoboď mě z toho mámení!
Zruš to kouzlo!
Miluji tě. Mým sluncem se staň!
U tebe krásná je šedá ta pláň
dní těžkooděných, režných jak plachta.

DUBEN

Večerem předjarním bílý dým,
mlha to nebo kouř na střechách,
k nebesům stoupá zrakem mým,
stopeným v lásce a vzpomínkách — —

A bílý vítr a bílý dým,
zelená hvězda v prvních tmách,
večerem šedomodravým
se třepotají jako v snách — —

A bílý vítr mi zmuchlal vlas,
do modré tmy dým bílý zhas,
zelená hvězda mě roztesknila — —

A tiše a tiše, jak letěl dým,
a tiše, jak stesk chvěl se srdcem mým,
šla, šla, až zašla má milá...

V SLUNCI

Ani mráčku na obzoru,
ani mráčku v srdci mém.
Cítím ještě vůni boru,
kudy včera kráčel jsem.

Větru van mi cuchá vlasy
jako měkká ruka čís,
na všem leží přísvit krásy,
jíž jsem duši svou dal kdys — — —

Zmizel neklid, hoře dřímá
v bílém světle slunečním.
Ženy zjev jde zraky mýma
v úsměvu svém nejčistším —

A jak s minutami míjí,
v niterný se mění sen.
Ve snu tom s ním šťasten žiji
sluncem zalévaný den . . .

POHLED

Svobodný narodil se, ne jako ruce spoutané,
ne jako plíce v dní lisu, nohy pochodem uštvané,
ne jako přeludy noční. Polední dálka ho láká,
sype mu na cestu závrať oslněného ptáka.

Jemu však narostou v slunci, rozpnou se perutě bílé,
lehké a neváhající, na nichž myšlenkou vzplane.
Zaměří na zlatý terč a nezmaten kroužením chvíle,
usedne k jednomu z květů, jež stvořil jsi, ó Pane!

POLEDNE NA PODZIM

Dělníci vesele z továren jdou
kol spícího hřbitova, polem.
Mé myšlenky lehké a průzračné jsou
jak tento modrý, nečekaný den,
jenž rozsvítil se kolem.

Teď poledne zvoní. A zvonku hlas
se nebeskou prostorou houpá,
jakoby k povzletu vybízel nás
do modrých výší, kde mírný slunce květ
se v nekonečnu koupá — — —

V srdci, jak otisknut z očí mých,
mi laskavý obraz tkví země,
střech a stromů, vody a zoraných lích
a bezedných nebes, jež s úsměvem tvým,
má milá, se sklánějí ke mně — — —

A je mi, ač holý a rzivý je les
a listí jen v travách již svítí,
jak bych tě na louce potkat měl kdes
a pro tebe rukou, jíž pohladila jsi,
trhati první kvítí — — —

PRO RADOST NAŠICH OČÍ

Cestičky byly zelené, deště je skropily — —
Mateřídouška kvetla, kudy jsme chodili.

Nebe se usmívalo, krásné, když šli jsme ven — —
A tak nám plynou ty dny, kouzlo, sen — —

A do večerů když hasnou, my u sebe sedíme,
tma, láska nás objímá, my nevíme, tušíme,

tvé myšlenky v tajemné království jdou, jdou, houpy, hou —
a já, abys nehněvala se, jdu po špičkách za tebou — — — .

MILOSTNÁ PÍSEŇ

Měl by to býti sladký zpěv, ticho nad vodami,
pozastavení u překrásného obrazu,
píseň, přibitá do mozku nejvznešenějšími vidinami.
Ale já chci ti zpívati to, co jsem a nač myslím
svou myslí, uhnětenou kladivem dní v drsném nárazu.

Kdo ví, jakých pohnutí odlesk uzřím zítra v tvé líci,
kdo ví, jaká přeměna zítra v mé duši se hne.
Budu snad pyšný, snad pokorný — jinak tě milující,
do jiných záhybů složí se myšlenka moje,
odpočívající si od světa na dlani tvé.

Měl by to býti sladký zpěv, jaký slyšela jsi
z knih Otokara Březiny hymnicky se třást.
Západní větry měly by jím dout, žitné šuměti klasy,
tak je někdy člověku milo žít, milo přemýšlet o světě —
ale můj dnešek nejsem já celý, jen moje část.

A tak zpívám tobě píseň zmatenou jak představ těžká kola,
drnčící po neurovnané trati dnů mých.
Zpívám ti píseň v pohybu, vzpomínku půl, útok zpola
na dny otrávené dechem starosti, sedící
u záhonů, na nichž kvetou růže, polibky a smích.

JITRO

Jitro, vyjasněné jitro!
Přijmi můj pozdrav, všecko, co mám.
Lhal bych,
kdybych předstíral nějakou hlubokou myšlenku.
Můj mozek je jasnější než včera,
když déšt mi na okna popleskával.
Toť vše.

Černé koně tepou kopyty tvrdou půdu,
osmero cepů to na procházce.
Rackova křídla rozkládají se radostně
v mnohost ploch nad ssedlinou vody.
Modrá, poletující mlha mezi mnou a jinými věcmi
je jako opar lásky, posvěcující milostný stisk.
Den otvírá se přede mnou
jako skleněné dveře do zahrady.
Raduji se zase z tolika věcí,
jež nemohou mi ničím prospěti —
ale to stačí:

Vzaly mě mezi sebe, jsem jednou z nich,
ničím nevzbuzující údiv,
docela blízkou.

Nenajdeš ve mně dnes nic, než sebe.

POZDRAV TĚLU

Nechať nás nohy nesou, věrně a vesele.
Spí v daleku obzory modré, kterých jsme neviděli.
Pod mnohým dumavým lesem se táhnou, ticho je tam jako
v kostele,
meze s mateřídouškou, na nichž jsme neseděli.

Nechať nás oči vedou, nikdy nás nezradí!
Jsou věci, jichž dotknout se nelze, křehké a krásné.
Jsou — a jak blížit se jim, zrak čistý nám poradí.
Jsou — a když v hořící keř vzplanou, diskretně zhasne.

Nechať nám ruce slouží, přejemné nástroje.
Tajemné gesto života nad pokrmem se sklání.
Vědí, kdy pohladit hedvábný vlas, kdy dáti se do boje
a před majestátem smrti v klín kladou se ve vroucím odevzdání.

DEN JAKO SVÁTEK

Kočičky na jívě, podléštky v trávě.
Radost, že radosti schopen jsem.
Co mi dnes po válce, vraždě a slávě?
Co mi po tobě, upíre chudoby?
Houpám se nad lesem.

U Labe pod sluncem na cestě cesta.
Domy a ulice, dráha, most.
Je to tak dávno, co vyšel jsem z města.
Hodina, za niž jsem uplul sto mil.
Žil jsem tam jen jako host.

Lidé by nebyli zlí. Dav sytých je krutý.
Úskočné oči má zbabělé.
Ale sem neslyším hlas jeho dutý.
Tady se beru svobodou svých snů.
Tady jsem v kostele.

Kočičky na jívě, podléštky v trávě.
Radostno zradostnit život svůj.
Co mi dnes po válce, vraždě a slávě?
Po všem, co splaskne, bublinou se skvíc —?
Viď, ty neznámý bratře můj!

SMRT

Ještě před týdnem jsi tu stál,
pln náruživého dychtění žít,
žít, poznávat, kovati myšlenky světa ve vlastní výhni...
A dnes jsi mrtev. Zápach chloroformu
pokojem zavál...

A město, jehož ulice, knihovny, laboratoře
družně šuměly ti mozkem,
běží dál, běží dál,
přes tvou mrtvolu, přes náš smutek — — —

Ticho, strašnější pláče, triumf nicoty nad láskou —
víme, ó běda! Však přece. Pověz: Co se ti stalo?
Do očí živých už nepopatříme ti,
a ty, jež jsi upíral na mě, ty, plné kdys lesku,
ty oči tančící, ohmatávající pozorně věci,
nikdy, nikdy mi nepoví již
Proč.

1917

Kdybych Francouzem byl,
dělníkem metafory,
jiskrou ducha, tělesným ohněm,
synem republiky, krvácející u Lille, Verdunu, Met,
sotva, sotva zadržela bys mě, má milá,
sotva na tvé slzy dal bych, ó matko,
zapřel bych vás obě na chvíli před tváří vlasti
a šel za ni umřít —
s vašimi jmény na rtech.

Kdybych byl Rusem,
hrdým na mladou svobodu, tvrdým k sobě,
polibkem netrpělivým oprostil bych se od tebe, má milá,
potěš ji, potěš ji slabou — řekl své matce
a pokryt jsa širokým úsměvem davu, čekatelů to země,
jimž rozvázal jazyky duch,
šel bych do shromáždění, říci vše, říci vše a při prvním slově:
Ó, bratří —
bych zaplakal pro lásku ke všem, ke všem,
hlubokou jako step, nepochopitelnou jak Rusko.

Kdybych Němcem byl,
nelitoval bych.
S Bohem, má milá, s Bohem, má matko, vlast nade všecko.
Inženýr, stál bych u periskopu na U 124,
kolébán Oceánem, jejž vůle otců rozkázala nám vzít.
Ó Lusitanie!
Sražená ke dnu dcero zpupného Karthága!
Či snad Říma? Ne, pochybo vratká. Pryč!
Pryč od ruky pevné, roznášející požár, hrůzu a zkázu

mezi pobledlé nepřátele národa vyvoleného, by vládl.
Vítězství sladké je, kdekoli najdu ho.

Ale jsem Čech.
Na tebe myslím, má milá, hladová po radosti, nenarozené ještě,
na tebe, matko, opravující u okna tiše svůj šat,
chodě jako zmámený světem, jenž v horečce drkotá zuby.
Dny Evropou letí, života přibývá, hruď dme se,
blíží se, podivně váhajíc, hodina spravedlnosti,
urvané s nebeské báně,
tisíce tázavých očí hledí v osudu tmu,
trhající se zvolna, zvolna na vrchy pohraničními,
za nimiž uhasínají oblaka krve,
prolité pro koho? Pro koho?
Národe můj! Pro tebe? Pro tebe?
Věřím.

NOSTALGIE

Chce se mi někdy pryč, pryč z tiché té země,
kde na dveřích stojí psáno: Stavěl jsem, nevím komu,
kde dny se loudají líně, kde všecko, co děje se ve mně,
se bojácně choulí a rozpadá pod stropy domů —
Chce se mi někdy pryč, pryč z tiché té země.

Večer, když pohasnou barvy, sním o jižní noci,
plné boha a lásky, plné vzruchu.
Karavan stíny se táhnou tou hlubokou nocí,
žen blouznivé oči a hvězdy se tetelí v živoucím vzduchu —
Večer, když pohasnou barvy, sním o jižní noci.

Jindy však na sever toužím, kde člověk si vystavěl města,
hráze a doky a majáky na březích moří.
Vedou tam železné dráhy, a penězi dlážděná cesta,
představa milionů v mozcích tam nezmarně hoří —
Tam na sever toužím, kde člověk si vystavěl města.

Ale když den dne přešlého převezme práci,
tu zřím, že všecko, co snil jsem, co chtěl jsem, sám snuje.
Bůh boje a lásky se do tiché země mé vrací,
pod nízké stropy dech jihu i severu duje
a zpívá mi k práci.

MOST

Milion stál
a ještě ho nesplatí děti.
Ale když nervosní inženýr Labe jím spjal
v staleté spjetí,
inženýr s montéry svými,
s průvodem kladiv a bedněními,
tu konstrukce nahá a černá,
jež z železa v kámen se pne,
rozpjala do nezměrna
ruce své.

Tenkráte pevně a naposled
zaplál ten šedivý zázrak mozku a práce
v opilé atmosféře vět
a v záplavě večerní illuminace
rozpjal své olbřímí klouby,
jež beton a litina vroubí,
jakoby držel v nich svět.

Teď, desetitisíce občanů syn,
zplozený matematikou, lehce se houpá,
jak myšlenka věčná, jež do mozku stoupá,
jak práce, jež uzrála v čin.

Panenské přírody vzkaz, pradávná řeka,
ve vzteklém útoku povodní marně jím otřásá
a v suchých dnech letních kol žulových hrází mdle těká
v líné hře vln, jež se rozjásá,
když pění a tryská a tříští se na bradlech jezu,
zaváněj íc, jak vadnoucí kytice bezu.

Když opru se o mostní zábradlí,
jak krásné a rozličné věci zřím všady!
Středohor modrých kruh vychladlý,
rovinu hladkou jak dlaň, lesy, silnice, sady.

Zřím rychlík, jenž rozsívá po trati
kotouče dýmu, v dál uháněje.
Zřím nákladní vlaky se loudati
s tunami uhlí a petroleje.
Zřím, slyším takt a zdvih
pece, jíž lidský duch rozžhavil léta a zimy.
Zřím továrny do noci svítící. Most, bratr jich,
pne k nim své železné ruce a spolupracuje s nimi.

A jaké to průvody berou se jím
od smavých červnů až do tuhých zim!
Přivádí na trhy cikány,
sedláky z okresu.
Občanské besedy s tympány
vykračují si jím do lesů.
Na levo kamenné nábřeží, plovárna, Athletic-Club,
vlaky, jež k Praze se řítí,
na pravo háje, jež koupou se v řece, jilm, habr a dub.

Červnová neděle nad městem svítí.

Ale když listopad s bandou svých hostů
po prázdných prostorách šílí
a zuby drkotavými hlodá v zdech,
tu slyšet je zřetelně písničku mostu,
snující v kovových akordech
motiv své nezmarné síly.

Směje se vichrům, jež ráznými biči
práskají do vzdutých vln,
větvemi svistí a děrami fičí —
směje se mrazům a lidské své jistoty pln,
v třesku zim, v léta jasu
metafysiky prost,
podoben člověku, má jeho krásu
a houževnatost.

Toť most.

NOVINY

Snesl se mi na stůl tichý pták,
rozložil bílé své perutě
popsané literami.
Válku, parlament, mass demokratických tlak,
náhody, osudy, tragedie,
šílenství, vášně a nechutě
života, pádící přes lidské šíje,
k snídani předkládá mi.

Zoufalé mládí, vražda v tmách,
dynamitové akcie,
Lloyd George a ofensiva.
Dívám se, trnu, čtu bitvy a krach,
křídla se rozvila, hřmí a letí,
život je veliký, strašný je
hladolet, žena, muž, děti —
a zlato jim zpívá.

Tak se mi myšlenky míhají,
hnusu kus a kus nadšení
a kus pocitu slávy.
Z azuru v bláto se vrhají,
sjednocují v mém srdci
bídy stesk, lásek snažení
v chuť, do vodopádu vrci
výkřik svůj dravý a žhavý.

Snesl se mi na stůl bílý pták,
rozložil se v papíru syrový cár,
v němž cuká sebou chvat světa.

Natažených hodinek tak-tik-tak.
Chvíle, jež se prostorem rozcházejí.
Volnosti sen, krve prolité var
v červeně sršícím ději,
jejž vytrubuje v svět věta.

REVOLUCE

Léta v porobě žil jsem,
učili mě jíst hlínu, duši hanbou odívat,
prací o hladu a žízni bičovali mě
u ohně, na vodách, v prachu silnic, v štól vedru,
starostí o kus chleba, nemoc a stáří šij shrbili mi,
abych nemohl zvednout
k nebesům hlasu svého —
a když jsem věřiti přestal v modrou oblohu, v zářící slunce,
pak,
bídnou hmotu, z níž vyštvali duši,
vlastní mou rukou mě kovali
v pušky, děla, munice, torpéda —
a zapřáhli mě
k automobilům, dreadnoughtům, aeroplanům,
abych šel vraždit...
Zakovali mi v čelo
svůj zákon: Otroku, braň nás!

Jako hrozen mě tlačili v lisu,
až krev moje, lidstva nevinného,
stříkala k nebi, syčela v moři, schla po skalách
pro šílenství zlata, čardáš kapitalismu
nad mrtvolami mých bratří.
Ale já konečně clonou tmy,
mezi dvojí mdlobou ucházející mi krve
jsem prozřel ty lotry.
Těm paralytickým císařům, té hnijící šlechtě, těm perversním
Rothschildům a Kruppům,
kteří se opíjeli mou krví, až říjeli rozkoší
pod žehnajícími dlaněmi církví,

já řekl jsem: D o s t i a slabý, slabý, pocítil jsem strašlivou sílu.
A vzbouřil jsem se.
Vysoko nad spáleniště vztyčil jsem rudý prapor,
nassátý prolitou krví, požáry planoucí,
aby se napil slunce, slunce po tolika letech . . .

Stojím
vysoko v oknech dobytých loupežných hnízd,
kde na sametových povlacích se povalovali zrádcové světa,
Hohenzollerové, Habsburgové, Lichtensteinové,
Ludendorff, Tisza, Benedikt,
vyházel jsem je oknem s jejich šampaňským, s jejich nevěstkami
a zapáliv pochodeň smolnou, vrhám ji do jejich doupat,
aby po nich nezbylo hlasu, zápachu, tvaru . . .

Ale zítra,
vítán západním větrem, mile vějícím,
vestoupím mezi lidstvo, k boji hotové,
stojící na svém, myslící volně,
dary země a práce, zbavené krvavé služby,
před sebou mající
a řeknu jim:
Bratři,
zvíře kruté jsme zabili, zahnali mor,
myšlenky, řeč, země, nástroje naše jsou
dle naší vůle.
A ty, ženo člověka,
vstaň, vezmi děťátko právě zrozené
ukaž mu slunce tvář, své neodkrývajíc,
by ani jeho prvním pohledem
nebyla vzpomínka
na minulost . . .

POMORANČ

Jednou ve šťastnějších dnech, až zmatek se přeskupí v ticho,
zlatý plod oranžovníku se ti do ruky skutálí,
pěkný, hladký plod jihu, jejž ovíval vlažný vítr kdys.

Obdivný pohled ostatních věcí z povzdálí
upne se k němu, a věci ty, na něž nemuseli jsme čekat,
které jsme měli i za psích dnů zimních, pocítí stesk.

— Jakže? Ty hoste z ciziny, ty kulatý tvare,
ty budeš ode dneška svítit a tančiti po stole
a zastiňovati nás, hranaté severu zrozence?

Jakže? Ty dokonce naučíš se rozmlouvati s lidmi
a učiníš se jim milý a přebereš nám jich oči
a ony již nikdy na nás nepohlédnou s touhou sladce mrazící?

Jistě že zrál jsi na stromu vysoko položeném,
k jehož vrcholku začasté mířil zrak ženy svou střelu,
co netrpělivý, horký hlas šeptal milenci: Utrhni! Utrhni mi ho!

Jakže? Ty nepamatuješ se, kterak tě utrhli
a učinili svým? Že byla bouře? Že listí na stromech plulo
vstříc drtivému objetí vichru? A je, je že objala závrať — — —?

Teskné, žárlivé věci severu
osloví takto oranžový plod. Cizí, přespříliš živý, neodpoví jim,
choule se plaše do tvé dlaně, jež stiskne ho.

VEČER

Nevolej, nelákej mě dálko! Hlase vlaků utiš se,
kola nepředzpěvujte mi své Pryč, pryč, pryč!
Dnes nechci ti uniknout, zelená rovino,
vzdouvající se jako barevný ubrus
zvučivým stoupáním zpěvu nesčíslných cikád
vzhůru a kolmo do pobledlého nebe.

Ty živote nesčíslný, ty živote jednotný,
slov netřeba, viď! Má ruka je dotyky teplá,
do trávy vrůstám, má tvrdost mužská se taví
nad tichým ohněm, jenž tisícerými jazyky země
mě objal a ukolébavku večera mi zpívá . . .

Můj nespokojený! Z kolika nejistot
jsi se mi vrátil, uštván, na tuto pevnou půdu,
v poklidné víření míru, jenž zahaluje mě svým dýmem.
Můj neukojený! Pij, pij! Pij z mateřského jezera domova
bezpečí spící zvěře, zpěv zamilovaných ptáků.

Neboť i já jsem sklouzavá vlna chlebem vonících žit,
neboť i já jsem sobě stačící píseň cikády,
vyplněn cele sám sebou jako šumící řeka,
ku předu pevně se tlačící a vědoucí, že dojde . . .

ULICE

Ulice pospíchá, pospíchá,
pohání kolo a sval.
Je samý uzel a pleticha,
lichotí se ti a zadrhuje tě,
jako kus cihlářské hlíny urve a zužitkuje tě.
Nejsi, než materiál.

Hrany ti obrousí, uhněte
beztvárnou, mazlavou hmotu
z tebe a ženy a dítěte,
píseň a nadávku, hnus a nadšení,
genia, blbce, charakter, slotu
v nerozeznatelném smíšení.
Zkrátka dav.

Procházím se tou ulicí,
všemi hořlavinami dne hořící,
jako nějaký páv.
Všecky odlesky na mě září, všecka ošklivost chátrá v mém hlase:
odlišná kdysi má duše všemu na světě podobá se.
Někdy však je mi až k pláči, jak zatoužím po širém poli,
jímž bych se opět znatelně vytýčil v den.
Po sluncem zalité květnici,
po ženě k bohu se modlící
srdce mě bolí.

Z města ven.

HLAS

Ne, to není hlas přítele, jenž mě volá.
Také láska to není. Ta mlčí a čeká. Čeká? —
Není to také dřevorubcovo zpupné Holá,
vržené do lesů, zralých pro sekeru,
zaťaté do tuhých dubů, jež odnese řeka.

Spíš by to mohl být hlas slavnostního zvonu,
kovový pokřik, jenž sbratřuje náhodné chodce,
velebný na náměstí, divoký v uliček shonu.
Ale marně vyhlížím. Není, není, není —
To městečko, lenivá šelma jen, provaluje se tam krotce.

Že by to přece byl hlas přítele kdes v dáli,
vyražený životem z umírajícího těla?
Úzkostné Nezapomeň! A snad už ho pochovali,
a já jsem pro něho jen pomoci nemohoucí mu pár očí
jenž nebude už nikdy číst s mapy jeho čela.

Červený hlase, nahlas se přede mnou prostři!
Aby to tak bylo Na neshledanou lásky.
Aby to tak bylo srdcem mým napříč se deroucí ostří,
láska, vychladlá v ocel mou nezmarnou, studenou bídou,
jež chladnokrevnými tahy mi maluje do mozku vrásky.

Ale ne. Předobře vím, že není to žádný z těch hlasů.
A přece. Jakou to úzkost do mě, plátna bledého, duje?
Proč se obracím po něm, pohyblivý proud v času,
nic, nassáté sebevědomím, drcené v stoupě?
Člověk, jenž strašlivě ví, že dodýchá, domiluje?

VLAK, JEDOUCÍ JAREM

Památce Emila Verhaerena

Ó, jaro! Sadem tvým rozkvetlým
vlak, jako do masa nořící se nůž
jede a jede a jede.
Svištící železo, uhelný dým,
červené kupé, v něm hranatý muž
krájí si šunku a klímá.

Nadarmo zelená polí tvář,
bílá rybníků líbá sklo
první třídy.
Supí vlak, v něm spí milionář,
včera nic, dnes kus špinavého zlata,
vylisovaného z potu.

Ó, jaro, trpící jaro,
dusící tabáku pach,
zápach zisku!
U okna ve třetí třídě jak v snách
tě nadarmo chytají do dlaní
ruce v trysku.

Ó, jaro, jaro! Vlaku blyskavý nůž
v kvetoucí maso ti vnik'
a rozparuje tě v půli.
Červené kupé, v něm hranatý muž,
třetí třída, v ní dítěte vzlyk
a plný prs matky.

Mozek v pohybu, oheň spoutaný,
svist a let jako hromobití,
divoký spěch lidské štvanice,
posel fabrik, jež v nebesa svítí,
pes, bičem civilisace práskaný,
ku předu, stále ku předu
žene se tebou, ó jaro,
slepý, a ničí dálku.

Zdali pak také přes obličej můj,
do tvé trávy hluboko ponořený,
se nepožene ta obluda, ta krása,
být vlečen a štván a žít a mřít,
hromy vlaků, dunící snem ženy,
dynamit v kytici masa —
jako ty, Verhaerene?

PLNÝ DEN

Z okna uzřel jsem dešti zkypřenou zem.
Vlažné město pod sebou viděl jsem,
mokré střechy, tající sníh,
ptáků mih.

To neslyšné jaro se usazovalo
na podušky, jež zčechrala vichřice.
Všecko se ve mně rozkolísalo,
hnalo se k slunci a rozkládalo
jako bezová kytice
měsíce května. A nejvíce
má láska.

Ty tam, jdoucí za třemi ulicemi,
vidím tě, vidím tě. Noc a den.
Nožek kmit, srdce úmysl, oddechující sen,
tvůj povzdech, tvůj neklid, tvé přeháňky,
s hněvem a radostí líbánky,
krok váhavý vpřed a dva vzad,
lásku rozžhavenou až v chlad.

Pokojíku čtyry smutné stěny
už mě nerozesmutní dnes.
Slyším šum kvetoucí pěny,
vodu na jezu a v zahradách bez,
teplo, zpívající si v dlani,
všeho a všemu sebeodevzdání,
úst hořící dech,
měkký jak mech.

Tak, aniž bych věděl, jak všecko se to děje,
stávám se tím, čím jsem.
Stromem, jímž jižní vítr věje,
bělostným balonem,
z kořenů rostu a do nebes pluji,
ty a tvůj dech, jih a proměna mocně mnou dují,
jsem pokračování,
jsem přibližování,
cesta ovroubená úsměvy, jež voní —
a já jdu bezpečně po ní.

MY DVA

Neviditelný, vzal mě za ruku
a učinil, že šel jsem.
Sklenice vína a vyčichlá voda,
on a já, já a on, líc a rub,
už ode dávna je mezi námi shoda,
on miluje, já poslouchám, Faun a básník.

Usadil mě pod růžový keř
a poroučí, abych zpíval.
Můj sladký bratře, jak mám zpívat,
když srdce mi žádostí puká?
Ty, ty smíš líbat a já se smím dívat
skulinou očí, jak bílá tvá ruka
hladí a hladí. Ó, jaká to muka!

Ty chceš a já zpívám a básním,
tvůj bolestný bratr, tvá fantasie.
Ale když mi poroučíš: Mlč, teď se zasním,
žil jsem, tančil jsem, chce se mi spát na tvém srdci —
vztyčuji se nad tebou, melodie
neúnavného pokračování lásky,
jež nevezme konce.

Ztratil se do mě a srdce moje
dvěma tóny teď hlasitě zní.
Láska a osud, život a sen
ruku v ruce procházejí se mnou,
jsem ten, jenž líbá, i ten, jenž se dívá, zrak i rty
a rozkoš poslechu neopouští mě, jak kráčím,
zpěvák nepřetržité proměny.

PROMĚNA

Neuvěř tomu — ni ve snu, ni v bdění —
že na dně všech věcí smutek spí.
Není dna věcí. Jen věčné je vření,
proměna věčná, proud v řečišti,
oči, jež hledí v dál, mysl umíjivá
podle nehnutých cest, jež vzad prchají,
neklidné vpřed, jež v srdce ti zpívá,
světla před tebou, jež tě volají — — —

Zkus pohlédnouti jen pramene ke dnu,
zkus docítiti, kde lásky je zdroj — — —
Pučící květen spí v mrznoucím lednu,
hrobový duše klid zvíří boj,
hvězda v tmách, stíny polední, úsměv smutku,
prostičkých věcí všech záhadná tvář,
snů uskutečnění v řetěze skutků,
jež proměňují den v noc, šero v zář — — —

A tam, kde života proud jezem šumí,
duší teče ti kypící krev,
naslouchej! Srdce tvé porozumí
co chce ta síla, co zpívá ten zpěv:
Není dna věcí. Vždy neukončený,
vždy dorůstající touhy vzmach,
obnovy svěžest a radostnost změny,
jež pro lepší dny žije večery v snách — — —

Podej mi ruku! Ty jediná se mnou,
část duše mé, oživlé hmotou kdys
života spěním pluješ proměnou stejnou —
já plachta, ty vítr, na Dobré Naděje Mys,
já vítr, ty plachta, jak chvíle dá sladká,
proměňující nás v sebe vzájemně,
plující v kraj, kde dozrávají ovoce hladká
na dosah ruky vedle mně.

FAUN

Očekávám tě pod větvemi.
Smysly mé
studánka vody čisté jsou.
Ruce mé páky, vzpírající
břemeno smutku do modré radosti
výšin.

Bradu zamyšleně otírám o kolena,
mezi prsty probírám jiskřící srst,
na čas lásky očima blýskaje
a básníka v sobě našed.

Ó, ty,
jíž pod bílými plameny nohou
praskají suché trávy, jak blížíš se,
boky houpají se
sladkými rytmy básní Ovidiových
a z podpaží
zlaté chmýří v tmu světélkuje ti,
rci, co mi přinášíš,
běloramenná?

Z tvých přicházejících očí čtu závrať a závrať.
Závrať
plachého pohledu na kamenná města,
jež udusila tvé povzdechy,
závrať
tichého pojď, pojď, pojď,
jímž volaly háje sestru svou,
závrať,

již neseš mi v klíně a na rtech,
můj světlooký ohni!

Pojď!
Na louce, kde pramen si zpívá,
kde závrati není,
opět naleznu děsem měst, hájů lahodou ztuhlý
svůj jazyk.

Ať třískají hromy! řve divoká zvěř! tím líp.
Ať umní řemeslníci na tržištích
tepají stříbrné pásy, cinkot náramků,
nechať rozšafní v kurii starci
váží zákony, smlouvají řády,
oddělují od zrna plevel, zlé od spravedlivých,
nechať knížata hýří, otroci slouží jim,
lupiči na plachetnicích
plují, kde by urvali zlata kus,
tím líp.

Smutná, dvakrát rozveselíš se,
z hlubiny do výše popatříc,
z temnoty lidské duše
v jas hmoty!

Pojď!
Moje smysly se toulaly světem,
bohové nevzhlédli na ně,
bohů neuzřel jsem.
Živoucí!
Srdce na dlani, poslušná rozkvětu,
jdeš probudit boha v mém těle.

Dvojzpěv můj a tvůj
bude hovor s tichem stvoření,
bude modlitba slunci, jež zaselo nás
v brázdy svatého masa,
napájelo mlékem, větry ovinovalo,
kalilo mrazem.

Prostí, nazí, bezelstní,
jsme hmota a světlo, tvar a víření
božské lýry.

Ó, nech, ať zníme!

NA TYGŘÍ KŮŽI

Polední teplo mnou protéká
Nepospíchej, nebe!
Tebe, živote,
tebe, páro horkého mléka!
A především, ty měkká, pruhovaná,
poddajná kůže, tebe!

Vedra tajemné šepty u tvého ucha,
jež elektrisuje mou hrst.
Polední světlo, jež váhá
s jiskrou doteku,
pod palmami, pod chlebovníky,
kde se toulával, řva
a plížil se, pružný.

Ještě mrtvý jsa, lichotí mi,
ach, a náhle
vlažná vlna splachuje mě,
pohoupává,
nahá jsem,
krásná jsem,
sladká jsem
sama sobě — —

Míč,
letím do nebes nad vlasaté palmy.
Diamant,
broušený očima lásky,
blesky pleti své
svítím.

Žena,
jež neskryje
stínu ni slunci
kruhu boků svých,
rytmu svých ňader,
ani se nepohnouc,
tančím.

Kdybys tak, tygře, vstal!
Kdybych tak ucítila
tropickou výheň tvé krve
zapraskat srstí,
lupiči, trapiči, mamiči
a tvé hrdlo
rozezpívalo džungli mé lásky
sveřepou písní —

což není to krásné, znít nejhlubším hlasem,
což není to krásné, ohni vyletět vstříc,
tygru do tlamy, rozkoši do náruče,
osudu v dlaň?

STROM V KVĚTU

Z ničeho nic
ruka má dotkla se čela, údiv pojal mou líc,
světla kvetou a odstínů pestrobarevný let
rozpouští ve mně hmotnosti tělesný hnět.
Tvrdá a nehybná lhostejnost kamene
taví se ve mně. Jsem člověk, jenž vzpomene,
trpí, ale i v sunutí myšlének svých
přinutí nenarozenou chvíli. A změní ji v smích, v žal a smích.

Neboť i můj den přišel, zavolal shůry. A hle, kvete sad,
takový bílý a křehký strom je v něm, jejž jsem už ve snu měl rád
a že bych zjevení jeho, lehoučkému jak dým,
tak z blízka, jak lásce, chtěl zrakem dát proletět svým,
co učiním?

Půjdu a půjdu, jak vůle má chce tomu. Každý můj krok
bude přiblížení k jistotě, splněný rok,
kus života, vydechlý na rty. A udiven, že mohu jít,
že nejsem jako kámen, půl v trávě, půl do hlíny vryt,
dojatý sledem svých kroků, zpřítomňujících mi prostor i čas,
po jedné straně mám květů lán, po druhé žloutnoucí klas
a kráčím vpřed,
zamilované srdce, zrak soustřeďující svět.

A pojednou
bílý strom vztýčil se přede mnou.
Kam jsem to došel? Z nebes spadlo to na mě,
vítr pošeptal mi to, hlas nechtěný řekl to za mě:
Tu jsem.

Tu stojím. A nemohu dále. Krok další už byl mi vratký,
tuto je teď, zítra, na věčnost, mé místo, má zem.
Odtud vyjdu vždy za jitra, večer se vrátím,
v lásce nalezuu se zde, v dech světa se ztratím.

Ó, jistoto jsoucna! Krví mi proudící výkřiku sladký,
já došel jsem k sobě, já uzřel jsem kvetoucí strom.
A ty, ó lásko, jsi dokvetla ke mně
v stromu tom.
Nikdo, a nikdo. Jen já a strom a země.

Dny a noci, slunce a hvězdy zákonem času
uchvacují ho v barevný kruh svých stínů, svého jasu,
jak vroucně ho objímám v myšlenkách svých,
šťasten a tich.

A když se zastaví polední svit
nad vrchy, řekami, městy,
sním jeho milostný sen, jenž z hmoty a paprsků slit,
od větrů a ptáků učí se poznávat cesty,
pohody, bitvy, ohně, závrati širošírého světa.

Chtěl bych, ó, chtěl,
když zřím ho tak v modlitbě kvést
za plnost léta,
splynout s ním ve vůli růsti, uzrát a ovoce nést.

A jak mi očima plyne, tak rozkvetle bílý,
modlím se k Nepoznanému: Bože můj, jsi-li,
odejmi sílu větrům, jež korunou jeho letí,
postav do kruhu jeho lehounce tančící děti

radost a smích
a neodlučuj ode mne nikdy, nikdy
podobu jeho, jež rozkvétá ve zracích mých.

Dej,
abych uviděl jedenkrát
v zelené trávě růžový plod s něho spadlý
a dej,
abychom pospolu, až přijde listopad,
pomalu, po listu list, se sluncem zapadajícím, usínali a vadli.

OBSAH

Josef Hora

STROM V KVĚTU

1915 - 1918

—

XI. kniha Zlatokvětu

Vydal

nakladatel Fr. Borový v Praze

v 1200 výtiscích

S titulní kresbou V. H. Brunnera

vytiskla

Lidová knihtiskárna

v Praze 1920

—